

KÖVECSESNÉ DR. GÖSI VIKTÓRIA

A DIGITÁLIS KORSZAK OKTATÁSMÓDSZERTANI KIHÍVÁSAI (1. RÉSZ)

„A gyerekek természetes módon tudnak a flow állapotába kerülni. Azért tanulnak gyorsan, mert izgalmasnak találják a tanulást. Egy csecsemőnek nem kell fizetni, hogy megtanuljon beszélni vagy járni, természetes késztetés él benne, hogy tökéletesítse a tudását. Amikor azonban bezárjuk őket az iskolába, ahol ülniük és hallgatniuk kell, az nem természetes számukra. Mindez a felnőtt-világ félreértése arról, hogyan tanulunk.”
(Csíkszentmihályi Mihály)

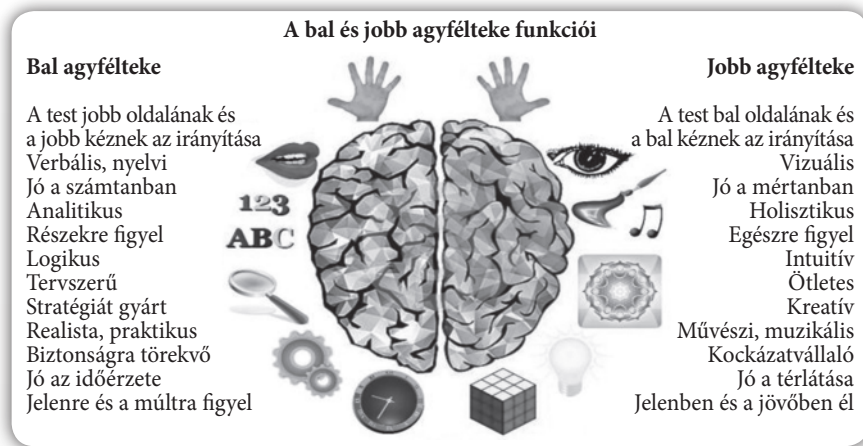
Az iskolarendszer bármely szintjén nézünk körül, mindenhol hasonló problémákról számolnak be az óvodapedagógusok, tanítók, tanárok, egyetemi oktatók. Az érdeklődés, a motiváció hiánya, a túlingerlés, a perspektívák, célok hiánya, a figyelmetlenség, figyelemzavar, a kommunikáció és az emberi kapcsolatok minőségének hanyatlása, az érzelmi intelligencia alacsony szintje, a tanulás- és magatartászavarok egyre nagyobbak tűnő aránya, a digitális világ túldimenzionálása és még folytathatnánk tovább a sort. Sokan nem találják meg a diákokhoz vezető utat, és nem-hogy egymással kézen fogva, együttműködve haladnának tovább a közös úton, inkább elszaladnak az ellenkező irányba, sokszor erős negatív kritikákkal illetve azt az ifjúságot, akiknek a jövője rajtunk is múlik.

Mindig is voltak generációs különbségek, konfliktusok, azonban ma ez felerősödött, hiszen a generációs különbségek mellett kulturális különbség is kialakult. A ma gyermekeket, fiatalokat nevelő szülők és a náluk idősebb felnőttek még az írásbeliség, a literalitás kultúrájában nőttek fel, azonban akiket ők nevelnek, oktatnak, azok már a digitális kultúra szülöttei. „Ma egy baby boomer korú (nyugdíj fele járó vagy már abban lévő) tanárnak vagy szülőnek sokkal nagyobb távolságot kell áthidalnia, mint egy idősebb Y generációs (30-as) embernek. Nemcsak a szokásos generációs ellentétekről van szó, hanem arról is, hogy a családi nevelésben és az oktatásban harmonikusan kell kezelni az információs kor és a technológiai fejlődés következtében előállt változásokat.” (Tari, 2011, 17)

Az utóbbi években terjedtek el azok az összegzések és az ezekhez kapcsolódó pszichológiai leírások, melyek a különböző generációk jellemzőit tárják fel. Az alábbi táblázat egy rövid, vázlatos áttekintést ad ezekről az időbeli szakaszokról, azok lényegesebb sajátosságairól.

Generációk (W. Strauss, N. Howe, 1991)	Jellemző sajátosságai (Tari 2010, 2011, 2013, 2015)
Baby boom generáció: 1946–1964	„Rendes embernek 1 munkahelye van.” Alig várta, hogy felnőtt legyen. Nem használt infokommunikációs eszközöket. Érzelmét kénytelen volt szóban kifejteni. Attitűdje a régi, miközben az új digitális generációt neveli/tanítja/gondozza. Értékeket próbál átadni egy olyan világban, ahol átalakulóban van az értékrend. Hiányzik a szülői kontroll a gyermek internetes tevékenysége felett.
X generáció: 1965–1979	A családi kommunikációs rendszer még nem tartalmazza kellőképpen az információs korban szükséges nevelési attitűdöket. Ők még tekintélyvel alapuló rendszerben nőttek fel.
Y generáció: 1980–1994	Különlegesen, legalábbis annak érezhetik magukat, mert gyermekkorukban rengeteget törődtek velük, sokkal többet, mint bármely korábbi generációval. Sokuk feje fölött még a 20-as éveikben is ott köröznek a „helikopter szülők”. Nem tudnak leválni. Csapatban szeretnek dolgozni. Ambíciózusak, erősen motiváltak, racionálisak. Nagy nyomás nehezedik rájuk, mivel sokkal bizonytalanabb gazdasági környezetben lépnek ki a világba, mint a szüleik. Nekik már a számítógépes világ és az internet olyan természetes, mint a lélegzétvétel.
Z generáció: 1995–2009 (Digitális bennszülött)	A legkisebb családba születnek. Egyre gyorsabban nőnek fel. Az eddigi legidősebb anyák nevelik őket. A legoktatottabbak. Mozaikszerű érettséget mutatnak. Nincs könnyű gyermekkoruk. Értenek sok mindent, de keveset képesek belőle feldolgozni. Egyre több agresszív hatás éri őket. Kis fogyasztók a fogyasztói társadalomban. Túlterheltség az információkra. Folyamatosan kapcsolatban vannak. (online-mód)
Alpha generáció: 2010–	Jellemzően az Y generációs szülők nevelik ezeket a gyerekeket. Ezeknek a szülőknek a technológia fejlődésével egyre nehezebb eldönteniük, hogy mi a jó a gyerekeknek, és mi az, ami még korai számukra. A digitalizáció teljesen a hétköznapiok részévé vált, az érintőképernyők a családi ebédnél, a lefekvéskor és az autós utazások során is folyamatosan jelen vannak. Az eszközhasználatnak nincs kialakult gyakorlata, normarendszere, szinte családunként eltérő, hogy ki mit tart megengedhetőnek, elfogadhatónak.

Táblázat: A különböző generációk és jellemző sajátosságai

Kép: A bal és jobb agyfélteke funkciói (www.azirastukreben.hu)

Tari Annamária írásait olvasva számos kérdés merülhet fel bennünk. Hogyan tudjuk segíteni a különböző generációk iskolai és iskolán kívüli tanulási tevékenységét, milyen hatékony módszereket, eszközrendszert tudunk alkalmazni a tanításban, és ami a legfontosabb, mely módszerek segítik az egymástól elzárkózó, szinte csak virtuálisan érintkező fiatalok személyiségének kibontakoztatását, érzelmi intelligenciájának fejlesztését, a személyes, élő kommunikációs kultúrájuk fejlesztését?

Egy olyan korban, amikor az írásbeliség kultúrájából fokozatosan haladunk a digitális kultúra felé, számos más feszültségforrás is megjelenik. (Gyarmathy, 2012) A digitális bennszülöttek esetében a mozgásos-észleléses tapasztalás helyett főképp vizuális élmények dominálnak. Aktív tevékenység helyett a gépek működtetése áll a középpontban. A képzetalkotás helyett nagyon sokszor kész képeket kapnak, ami gátat szab a kreativitás fejlődésének. A nyelvi kifejezés helyett a képi kifejezés kerül előtérbe. A figyelem terjedelme pedig nem úgy funkcionál, mint korábban. Nem tanulja meg az idegrendszer a finom viszonyításokat, a két agyfélteke közötti harmonikus együttműködés is veszélyeztetett helyzetbe kerül. (Gyarmathy 2012) „Az iskola hagyományosan a bal agyféltekei működést részesíti előnybe, és ezt fejleszti. Az iskolai feldolgozásból hiányzik az átlátás, a kreatív gondolkodás, az intuíció, a művészet, bár magas szintű a logikus, elemző, tudományos gondolkodásra tanítás.” (Gyarmathy, 2012, 53) Az iskola Gyarmathy véleménye szerint a lineáris, tudományos gondolkodásra készít fel, nem az életre, amely sokszínű és sokféle lehetőségekkel teli, és nem szorítható bele kategorikus gondolkodásba. A jobb agyfélteke adja hozzá a bal agyféltekei működéshez mindazt, ami a problémamegoldó gondolko-

dáshoz hiányzik. A digitális kultúra az egyoldalú jobb agyféltekei működésre épül, az oktatás viszont egyértelműen a bal agyféltekére. (Gyarmathy, 2012, 54) Kérdés, hogy hogyan tud egymással kapcsolatot teremteni két ennyire eltérő rendszer. Csak úgy, ha olyan módon szervezzük, támogatjuk a tanulási folyamatot, hogy abban szerepet kapjanak a két agyfélteke együttes aktivizálására irányuló módszerek, eljárásmodok, tevékenységformák. A hatékony tanulás alapvető feltétele, hogy a két egymástól eltérő kultúrát és a két agyfélteke működését összehangoljuk.

A digitális korban az oktatás alappilléreit a következő tényezők alkotják:

1. Adaptív, differenciált oktatás
2. Többszörös intelligencia elmélete alapján tervezett oktatás
3. Érzelmi intelligencia fejlesztése
4. Fejlesztő értékelés
5. A tanulás tanulása
6. Kooperatív tanulás
7. Projekttervezés
8. Stratégiai játékok
9. Mozdás, zene, ritmus, ütem, egyensúlygyakorlatok
10. Művészet

Cikksorozatunk további részeiben a felsorolt tényezők bemutatására kerül sor.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dr. Gyarmathy Éva (2012): Diszlexia a digitális korban, Műszaki Kiadó, Bp.
- Strauss, W. – howe, N. (1991): Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069. New York.
- Tari Annamária (2010): Y Generáció, Jaffa Kiadó, Bp.
- Tari Annamária (2011): Z Generáció, Tericum Kiadó, Bp.
- Tari Annamária (2013): Ki a fontos: Én vagy én? Tericum Kiadó, Bp.
- Tari Annamária (2015): Generációk online, Tericum, Bp.

Általánosságban elmondható, hogy korunk iskolapadját olyan típusú diákok koptatják, akik napi szinten igénylik a digitális eszközök használatát – legyen szó kapcsolattartási, szórakozási vagy akár tanulási motívumok kielégítéséről. Az is egyelőre tény, hogy a megváltozott tanulási – és egyáltalában életviteli – folyamatok nem minden esetben igazodnak az oktatási rendszer néha túlzottan merev keretéhez. Nyilván vitatható, hogy ez esetben melyik fél részéről lenne szükséges az alkalmazkodási hajlam, viszont valószínűleg sokunk meggyőződése, hogy a fejlődést – legyen az technikai, technológiai vagy más jellegű – nem tisztünk megállítani, de még csak korlátozni sem. Az embernek önfejlesztő mechanizmusát karban tartva saját magának kell lépéselőnyt kovácsolnia a maga által létrehozott világának megismerésében és megértésében. Így van ez a digitális világ esetében is, mely egyre inkább bővülő teret kínál polgárainak.

A benne megvalósuló létforma viszont egyfajta jártasságot, mondhatnánk, tapasztalatot kíván. A digitális írástudás növelésének érdekében nem kis erőfeszítések látnak napvilágot, s ezek többé-kevésbé a társadalom egészét próbálják megcélozni. Gyakran merül fel a kérdés, hogy a terület mely készségek elsajátítását, illetve meglétét tartja nélkülözhetetlennek. Ennek megválaszolására érdemes a különböző általános vagy speciális szabványok, standardok után nyúlni, melyek, ha komoly kutató és tervező munkák alapján jöttek létre, akkor nagymértékben tudnak egyfajta támpontként szolgálni – akár az oktatás területén is. Például a munkaerőpiac igényeire támaszkodó felmérések alapján előállított követelményrendszerek kiváló képet adhatnak a tudás-, képesség- és készségkeresletről. A következőkben egy, az előbbiekhöz igazodó rendszert említünk, melynek fő célkitűzése az informatikai-digitális írástudás terjesztése, és annak elősegítése, hogy minél több ember legyen képes